

संदीप कुमार शर्मा

विरुद्ध

पंजाब राज्य आणि इतर

फेब्रुवारी 24, 1997

[न्यायमूर्तीद्वय मदनमोहन पंजी आणि के. टी. थॉमस]

सेवाविषयक विधि- भरती नियमांमध्ये शिथिलता-पोलीस कर्मचाऱ्यांची भरती-दहशतवादाने प्रभावित कुटुंबांकडे विशेष लक्ष देण्याच्या सरकारच्या धोरणात्मक निर्णयाच्या आधारे शारीरिक तंदुरुस्तीच्या आवश्यकतेमध्ये शिथिलता-अशी शिथिलता वैध आहे की नाही याचा एकमेव लाभार्थी अपीलकर्ता होता: होय.

पंजाब पोलीस सेवा नियम, 1959-नियम 7 आणि 14.

अपीलकर्ता हा पंजाबमध्ये तैनात असलेल्या भारतीय पोलीस सेवेच्या अधिकाऱ्याचा भाऊ होता, ज्याने पंजाबमधील दहशतवाद्यांच्या संकटांचा सामना करण्यासाठी कार्यक्षम आणि उपयुक्त सेवा दिली होती. अपीलकर्त्याने पंजाब लोकसेवा आयोगाने पोलीस उपअधीक्षक/तुरुंग उपअधीक्षक/जिल्हा परिवीक्षाधिकारी या पदासाठी घेतलेल्या लेखी परीक्षेत प्रतिवादी क्रमांक 3 सह पात्रता मिळवली. तथापि, अपीलकर्त्याची उंची पंजाब पोलीस सेवा नियम, 1959 च्या नियम 7 (i) (iii) अंतर्गत विहित केलेल्या 167.5 सेमी. च्या किमान उंचीपेक्षा 1.2 सेंटीमीटरने कमी होती. ज्यांनी एकतर दहशतवादामुळे त्रास सहन केला होता किंवा ज्यांनी दहशतवादाचा धैर्याने सामना केला होता आणि त्यावर मात करण्यासाठी योगदान दिले होते, त्यांच्या संबंधांबद्दल विशेष विचार दर्शविण्याच्या त्यांच्या धोरणात्मक निर्णयाच्या पार्श्वभूमीवर सरकारने अपीलकर्त्याच्या बाबतीत किमान उंचीचा निकष शिथिल केला. अपीलकर्त्याच्या बाजूने देण्यात

आलेल्या शिथिलतेचा परिणाम म्हणून, अपीलकर्त्याची पोलीस उपअधीक्षक पदावर नियुक्ती करण्यात आली, तर प्रतिसाद क्रमांक 3 ची निवड केवळ उपअधीक्षक, तुरुंग/जिल्हा परिवीक्षा अधिकारी या पदासाठी केली जाऊ शकत होती. खरे तर, अपीलकर्ता एकमेव असा होता जो सरकारच्या धोरणात्मक निर्णयानुसार सरकारने दिलेल्या सवलतीचा लाभ घेऊ शकत होता.

पंजाब पोलिस सेवा नियम, 1959 च्या तरतुदीनुसार, पंजाब पोलिस सेवा नियम, 1959 च्या नियम 7 च्या कलम (i) च्या उपखंड (iii) मध्ये विहित किमान भौतिक मानकांमध्ये, उक्त नियम 7 (i) च्या दुसऱ्या तरतुदीनुसार सरकारच्या विशेष मंजूरीशिवाय शिथिलता दिली जाऊ शकत नाही.

3 क्रमांकाच्या प्रतिवादीने उच्च न्यायालयात अपीलकर्त्याच्या नियुक्तीला आव्हान दिले आणि उच्च न्यायालयाने ही नियुक्ती रद्दबातल ठरवत असे म्हटले की ही सरकारची पक्षपाती कृती होती कारण अपीलकर्ता हा सवलतीचा एकमेव लाभार्थी होता.

उच्च न्यायालयाच्या आदेशाविरुद्ध अपील करण्यास परवानगी देत, या न्यायालयाने अधिनिर्णित केले की : 1.1. उच्च न्यायालयाने अपीलकर्त्याच्या बाबतीत विहित केलेल्या शारीरिक मानकांमध्ये किरकोळ शिथिलता देऊन केलेल्या नियुक्तीला धक्का द्यायला नको होता. [412-ई]

1.2. दहशतवाद्यांनी केलेल्या भ्याड कृत्यांना धैर्याने तोंड देणाऱ्या पोलीस कर्मचाऱ्यांनी केलेल्या सेवांना मान्यता देण्यासाठी सी. पंजाब सरकारने धोरण आखण्यातील योग्यता विवादित नाही. तसे असल्यास, अशा पोलिसांच्या नातेवाइकांना आणि दहशतवाद्यांच्या कारवायांमुळे ज्यांना त्रास सहन करावा लागला, त्यांच्याकडे विशेष लक्ष देण्यात काहीही अयोग्य नाही. [409-डी-ई]

1. 3. जरी सामान्यतः सेवा नियमांमध्ये समाविष्ट केले असले तरी शिथिलतेची शक्ती एकतर अडचणी कमी करण्याच्या उद्देशाने किंवा विशेष आणि पात्र परिस्थितींचा सामना करण्यासाठी असू शकते. सरकारच्या चांगल्या धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी साध्य करण्यासाठी शिथिलतेच्या नियमाची व्यावहारिक रचना होणे आवश्यक आहे. अर्थात, अशा अधिकाराचा मनमानी वापर करण्यापासून अधिकाधिक संरक्षण केले पाहिजे. परंतु एक अरुंद बांधकाम खरोखरच पात्र प्रकरणांना लाभ नाकारण्याची शक्यता आहे. [411-जी]

जे. सी. यादव आणि इतर विरुद्ध हरियाणा राज्य आणि इतर, [1990] 1 एस. सी. आर. 470 वर भर दिला

.जिल्हाधिकारी आणि अध्यक्ष, विजयनगरम विरुद्ध त्रिपुरा सुंदरी देवी, जे. टी. (1990) 2 एस. सी. 169 आणि होशियार सिंग विरुद्ध हरियाणा राज्य आणि इतर, जे. टी. (1993) 5 एस. सी. 63, भेद स्पष्ट केला

शारीरिक मानकांमध्ये शिथिलता मिळवण्याचा प्रयत्न करणाऱ्या उमेदवारांमध्ये एकमेव उपलब्ध उमेदवार असल्याबद्दल अपीलकर्त्याला दोषी धरले जाऊ शकत नाही.. अपीलकर्त्याच्या त्याच स्थितीत असलेल्या इतर कोणालाही हाच लाभ मिळू शकला असता. धोरणानुसार असा विचार करणे शक्य नाही की पंजाबमधील दहशतवाद्यांच्या कारवायांमुळे ज्यांना त्रास सहन करावा लागला किंवा ज्यांनी दहशतवादाचा धैर्याने सामना केला, त्यांचे अपीलकर्ता हे एकटेच नातेवाईक असतील. [410-जी-एच] 2. अँटलस सायकल इंडस्ट्रीज लिमिटेड. सोनीपत वि. त्यांचे कामगार, [1962] सप.

दिवाणी अपील न्यायाधिकारक्षेत्र : दिवाणी अपील क्र. 1586- 1997

मधील पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या डब्ल्यू. पी. क्रमांक 367- 1996 च्या दिनांक 3-9-1996 च्या निकाल आणि आदेशावरून.

अपीलकर्त्यासाठी पी. पी. राव, कुमारी रचना श्रीवास्तव आणि श्रीमती राणी छाबडा . प्रतिवादी क्रमांक 3 साठी जगदीश केहर, हेमंत सैनी, संजय सरीन आणि अशोक माथूर. प्रतिवादी क्रमांक 1-2 साठी आर. एस. सूरी (एन. पी.).

न्यायालयाचा निर्णय न्यायमूर्ती थॉमस यांनी दिला.

अपीलकर्ता पोलीस उपअधीक्षक पदासाठीच्या निवडीसाठी पंजाब लोकसेवा आयोगासमोर असलेल्या उमेदवारांपैकी एक होता.

उंचीचा घटक वगळता तो सर्व बाबतीत तंदुरुस्त असल्याचे आढळून आले, ज्यासाठी त्याला 1.2 सेंटीमीटरची कमतरता असल्याचे आढळून आले.तथापि, राज्य सरकार पंजाबमध्ये दहशतवाद्याला आळा घालण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर प्रयत्न करत असताना, त्यांच्या भावाने (सतीश कुमार शर्मा, आय. पी. एस.) केलेल्या गुणवान सेवेचा विशेष विचार करून, पंजाब सरकारने शारीरिक तंदुरुस्तीची आवश्यकता शिथिल केल्यामुळे त्यांची निवड करण्यात आली.तिसऱ्या प्रतिवादीने या निवडीला आव्हान दिले कारण तो केवळ तुरुंग उपाधीक्षकाचे पद मिळवू शकला .पंजाब आणि हरियाणा उच्च न्यायालयाच्या द्विसदस्यीय खंडपीठाने पोलीस उपअधीक्षक म्हणून अपीलकर्त्याची निवड रद्दबातल ठरवली आणि याचिकाकर्त्याची निवड न झाल्यास गुणवत्तेच्या यादीत समाविष्ट केलेल्या उमेदवारांमधून परिणामी रिक्त जागेत नियुक्ती करण्याचे निर्देश सरकारला दिले.या निर्णयाला आता आमच्यासमोर आव्हान देण्यात आले आहे.

आपल्यासमोर उपस्थित केलेल्या प्रश्नाचा निर्णय घेण्यासाठी आणखी काही तथ्ये आवश्यक आहेत. पंजाब लोकसेवा आयोगाने पंजाब सरकारने केलेल्या मागणीचा पाठपुरावा म्हणून 12.6.1993 वर एक जाहिरात प्रकाशित केली, ज्यात पोलीस उपअधीक्षकांच्या 20 पदांसाठी आणि तुरुंग उपअधीक्षक/जिल्हा परिवीक्षा अधिकाऱ्याच्या 6 पदांसाठी अर्ज मागवण्यात आले आहेत. उपरोक्त पदांसाठी अर्ज सादर करणाऱ्या विविध उमेदवारांमध्ये अपीलकर्ता आणि तिसरा प्रतिवादी होते. 25.2.1994 वर घेण्यात आलेल्या लेखी चाचणीत अपीलकर्ता यशस्वी ठरला, परंतु 6.5.1994 वर घेण्यात आलेल्या शारीरिक मापन (तंदुरुस्ती) चाचणीत, अपीलकर्त्याची उंची 1.2 सेंटीमीटरने कमी असल्याचे आढळून आले. दरम्यान, सरकारने 'ब' च्या नातेवाईकांना, ज्यांनी एकतर दहशतवादामुळे त्रास सहन केला आहे किंवा ज्यांनी दहशतवादाचा धैर्याने सामना केला आहे आणि त्यावर मात करण्यासाठी योगदान दिले आहे, त्यांच्याबद्दल विशेष विचार दर्शविण्यासाठी 'आयडी1' वर धोरण तयार केले. असे दिसते की सरकारला असे वाटले की "त्यांच्या पार्श्वभूमीमुळे आणि परिस्थितीमुळे अशा व्यक्ती अधिक समर्पित आणि वचनबद्ध असणे बंधनकारक आहे". जेव्हा अपीलकर्त्याला गरजांशी जुळवून घेण्यात कमतरता आढळली तेव्हा त्याने सी ने त्याच्या प्रकरणातील उंचीसंबंधीच्या विनिर्देशात शिथिलतेसाठी सरकारकडे धाव घेतली. सरकारने 14.5.1994 वर एक आदेश पारित केला, ज्याचा कार्यकारी भाग असा आहे:

या दृष्टिकोनातून, अशा व्यक्तींकडे विहित पात्रता असेल आणि त्या पंजाब लोकसेवा आयोगाने घेतलेल्या लेखी परीक्षेत पात्र असतील आणि इतर सर्व बाबतींत योग्य असतील, तर शारीरिक दर्जामध्ये थोडीशी शिथिलता देण्याचा विचार केला गेला आहे. संदीप कुमार शर्मा (श्री सतीश कुमार शर्मा, आय. पी. एस. चे धाकटे भाऊ), जे सध्या फिरोजपूरचे एस. एस. पी. म्हणून कार्यरत आहेत आणि ज्यांनी दहशतवादाचा सामना करण्यासाठी उपयुक्त सेवा दिली आहे आणि

पोलीस उपअधीक्षक पदासाठी भरतीसाठी 1.20 सेंटीमीटर उंचीमध्ये सवलत देण्यासाठी सामान्य स्थिती आणली आहे, त्यांच्या नवीनतम विनंतीवर विचार करण्यात आला आहे आणि त्यावर कार्यवाही करण्यात आली आहे.

त्यानंतर, अपीलकर्त्याला सक्रियतेसाठी बोलावण्यात आले आणि त्याला निवडलेल्या उमेदवारांच्या यादीत समाविष्ट करण्यात आले आणि नंतर 10.8.1994 वर पोलीस उपाधीक्षक म्हणून त्याची नियुक्ती करण्यात आली. उपअधीक्षक, तुरुंग/जिल्हा परिवीक्षाधिकारी पदासाठी यादीत प्रथम क्रमांकासह तिसऱ्या प्रतिवादीची निवड करण्यात आली आणि 8.9.1994 वर त्याची उपअधीक्षक, तुरुंग म्हणून नियुक्ती करण्यात आली.

तिसरा प्रतिवादी आणि दुसऱ्या व्यक्तीने अपीलकर्त्याच्या निवडीला आणि नियुक्तीला उच्च न्यायालयासमोर प्रामुख्याने या आधारावर आव्हान दिले की अपीलकर्त्याने पंजाब लोकसेवा आयोगाने जारी केलेल्या जाहिरातीमध्ये नमूद केलेली आवश्यकता पूर्ण केली नाही आणि सरकार एच. एम. टी. ला जाहिरातीमध्येच विशेषतः सूचित केल्याशिवाय शिथिल करण्याचा कोणताही अधिकार नाही की वैशिष्ट्ये शिथिल केली जाऊ शकतात. पंजाब पोलीस सेवा नियम 1959 च्या नियम 14 मध्ये समाविष्ट असलेल्या शिथिलतेच्या अधिकाराचा ('सेवेचा नियम') एका व्यक्तीच्या बाबतीत वापर केला जाऊ शकत नाही, हा आणखी एक आधार घेण्यात आला.

उच्च न्यायालयाच्या विभागीय खंडपीठाने आक्षेपित निवडीशी संबंधित फाइलची तपासणी केली आणि असे आढळून आले की सरकारने केवळ अपीलकर्त्याच्या बाबतीतच सवलत दिली होती आणि सरकारने हे धोरण केवळ अपीलकर्त्याला मदत करण्यासाठी तयार केले होते, जे निव्वळ पक्षपातपूर्ण कृतीशिवाय दुसरे काही नाही. उच्च न्यायालयाच्या विद्वान न्यायाधीशांनी असे निरीक्षण नोंदवले की सेवा नियमांच्या नियम 7 आणि नियम 14 ला पक्षपात म्हणून भौतिक

दर्जामध्ये शिथिलता देण्याचे सरकारला अधिकार देणारे मानले जाऊ शकत नाही. वरील परिसरात विभागीय खंडपीठाने अपीलकर्त्याची निवड रद्दबातल ठरवली आणि राज्य सरकारला तीस दिवसांच्या आत रिक्त जागा भरण्याचे निर्देश दिले.

या प्रकरणाच्या गुणवत्तेचा विचार करण्यापूर्वी, आम्ही हे निदर्शनास आणून देऊ शकतो की दहशतवाद्यांनी केलेल्या भ्याड कृत्यांना धैर्याने तोंड देणाऱ्या त्या पोलिस कर्मचाऱ्यांनी केलेल्या सेवांना मान्यता दर्शविण्यासाठी पंजाब सरकारने धोरण तयार करण्याच्या 'ड' मधील योग्यतेबद्दल आमच्या आधीच्या कोणत्याही पक्षाने वाद घातला नाही. तसे असल्यास, अशा पोलिसांचे नातेवाईक आणि दहशतवाद्यांमुळे, कारवायांमुळे ज्यांना त्रास सहन करावा लागला, त्यांच्याकडे विशेष लक्ष देण्यात काहीही अयोग्य नाही. सतीश कुमार शर्मा (अपीलकर्त्याचा भाऊ) याने दहशतवाद्यांच्या धोक्याचा सामना करण्यासाठी पोलीस अधिकारी म्हणून कार्यक्षम आणि उपयुक्त सेवा बजावली होती, या वस्तुस्थितीच्या भूमिकेवर सरकार किंवा तिसऱ्या प्रतिवादीने उच्च न्यायालयासमोर आक्षेप घेतला नाही, असेही आपण ई. कडे निर्देश करू शकतो. (अर्थात, आमच्यासमोर तिसऱ्या प्रतिवादीने त्या वस्तुस्थितीवर वाद घालण्याचा एक क्षीण प्रयत्न केला होता, परंतु त्याने उच्च न्यायालयासमोर त्या पैलूवर कोणताही वाद उपस्थित केला नसल्यामुळे, आम्ही आता उक्त युक्तिवाद स्वीकारण्यास इच्छुक नाही).

सेवा नियमांच्या नियम 7 मध्ये सेवेत थेट भरतीसाठी आवश्यक पात्रता निश्चित केली आहे. नियम 7 च्या कलम (i) च्या उपखंडात (iii) असे म्हटले आहे की उमेदवाराची उंची किमान 5 '7' (167.5 सेमी) आणि छातीचे सामान्य मोजमाप 33 'आणि वाढ 1-1/2' असावे. कलम (i) चा जी दुसरा परंतुक महत्त्वाचा आहे आणि त्याचा सारांश असा आहे :

" परंतु, उपखंड (3) मध्ये विहित केलेले भौतिक मानक सरकारच्या विशेष मंजूरीशिवाय शिथिल केले जाणार नाहीत.

नियम 14 मध्ये नियम शिथिल करण्याचा सरकारचा सामान्य अधिकार आहे. त्यात असे लिहिले आहे: "नियम शिथिल करण्याचा सामान्य अधिकार: जेथे असे करणे आवश्यक किंवा समीचीन आहे असे सरकारचे मत असेल, तेथे ते आदेशाद्वारे, लेखी नोंदवलेल्या कारणांमुळे कोणत्याही वर्ग किंवा व्यक्तींच्या श्रेणीच्या संदर्भात या नियमांच्या कोणत्याही तरतुदींमध्ये शिथिलता देऊ शकते".

हे स्पष्ट आहे की नियम 14 एखाद्या वर्गासाठी किंवा व्यक्तींच्या श्रेणीसाठी शिथिलतेची परवानगी देतो, तर नियम 7 वैयक्तिक प्रकरणांमध्ये शारीरिक मानक शिथिल करण्याचा सरकारचा अधिकार राखून ठेवतो. सध्याच्या प्रकरणात नियम 7 हा सी योग्य नियम आहे आणि नियम 14 सुरू करणे अजिबात आवश्यक नव्हते. परंतु आमच्या लक्षात आले आहे की राज्य सरकारसाठी उच्च न्यायालयासमोर प्रतिज्ञापत्र सादर करणाऱ्या गृह उपसचिवांनी (पंजाब सरकार) केवळ सेवा नियमांच्या नियम 14 पुरती मर्यादित राहून सरकारने दिलेल्या शिथिलतेचे समर्थन करण्याचा प्रयत्न केला आहे. एक विशिष्ट नियम आहे ज्याने सरकारला भौतिक मानकांमध्ये शिथिलता देण्याचे अधिकार दिले आहेत, तेव्हा त्यांनी अशी भूमिका का स्वीकारली, ही एक अशी गोष्ट आहे जी आपण समजू शकत नाही किंवा तिचे कौतुक करू शकत नाही. प्रतिनिधीने नियम 7 जो या संदर्भात इतका स्पष्ट आहे, बायपास का केला असावा? कोणत्याही प्रकारे, अपीलकर्त्याने संबंधित नियम म्हणून नियम 7 चा उल्लेख केला असल्याने, या प्रकरणात नियम 14 चा विस्तार विचारात घेण्यास आम्ही तयार नाही.

उच्च न्यायालयाने असे मत व्यक्त केले आहे असे दिसते की उपरोक्त सवलतीचा एकमेव लाभार्थी अपीलकर्ता आहे आणि म्हणूनच त्याने त्याला दाखवलेल्या पक्षपातपूर्ण कृतीकडे दुर्लक्ष केले. विद्वान न्यायाधीशांच्या मते, "लेखी परीक्षेचा निकाल जाहीर झाल्यानंतर तथाकथित धोरण तयार करण्यात आले होते, ज्याचा एकमेव उद्देश उपरोक्त उमेदवाराची निवड आणि नियुक्ती करणे हा होता, कारण शारीरिक तंदुरुस्तीचा दर्जा पूर्ण केल्याशिवाय आयोगाकडून त्याची मुलाखत घेतली जाऊ शकत नव्हती. आमच्या मते, हे दुसरे काही नसून निव्वळ पक्षपातपूर्ण कृत्य आहे ".

शारीरिक मानकांमध्ये शिथिलता मिळावी यासाठी सध्या उपलब्ध असलेला एकमेव उमेदवार असल्याबद्दल अपीलकर्त्याला दोषी धरले जाऊ शकत नाही. याचिकाकर्त्याला जो काही लाभ मिळाला असता त्याच पदावर असलेल्या इतर कोणालाही तोच लाभ मिळू शकला असता. धोरणानुसार असा विचार करणे शक्य नाही की टी. अपीलकर्ता हा पंजाबमधील दहशतवाद्यांच्या कारवाया किंवा एच. दहशतवादाचा धैर्याने सामना करणाऱ्यांचा एकमेव नातेवाईक असता. कदाचित, या विशिष्ट निवडीमध्ये अपीलकर्ता हा पॉलिसीचा एकमेव लाभार्थी होता. अपीलकर्त्याने मानक शिथिल करण्यासाठी संपर्क साधला त्या प्रसंगी सरकारने धोरण विकसित केले म्हणून आम्हाला कोणतीही दुर्भावना अ आढळू शकत नाही. या प्रसंगामुळे सरकारला घटनांची पुनरावृत्ती करण्याची संधी मिळाली असती आणि अशा प्रकारे ज्या कुटुंबांना त्यांच्या नातेवाईकांनी अत्यंत प्राणघातक शस्त्रे असलेल्या दहशतवाद्यांशी लढा देणे आणि निष्पाप लोकांवर तसेच पोलिस दलावर अधूनमधून हल्ला करण्यासाठी लपण्याच्या ठिकाणांचा वापर करणे चालू ठेवलेल्या ब मोहिमांमध्ये अविरतपणे सहभागी असताना झालेल्या वेदनादायक अनुभवांची आठवण करून दिली असती. एखादे विशिष्ट धोरण तयार करण्यासाठी सरकारला काही प्रसंगी कृती करावी लागू शकते. जर कोणत्याही विशिष्ट प्रसंगी

सरकारला धोरणात्मक निर्णय घेण्याच्या गरजेबद्दल सतर्क केले असेल तर ते सरकारला दुर्भावनापूर्ण किंवा पक्षपातीपणासाठी कारणीभूत मानण्यासाठी पुरेसे नाही.

एटलस सायकल इंडस्ट्रीज लिमिटेडमध्ये सोनीपत वि. त्यांचे कामगार, [1962] पूरक. 3 एस. सी. आर. 89; या न्यायालयाच्या घटनापीठाने, एखाद्या व्यक्तीच्या खटल्याच्या पार्श्वभूमीवर घेतलेल्या धोरणामुळे संविधानाच्या कलम 14 चे उल्लंघन होईल का या प्रश्नावर विचार केला, कारण तेव्हा त्याचा उद्देश एखाद्या विशिष्ट व्यक्तीला फायदा पोहोचवणे हा होता. अशा परिस्थितीत पंजाब सरकारने औद्योगिक न्यायाधिकरणांच्या पीठासीन अधिकाऱ्यांचे निवृत्तीचे वय 65 वरून 67 पर्यंत वाढवले. एक विद्यमान श्री ए. एन. 4.6.1957 वर गुजराल यांचे वय 65 झाले असते. खंडपीठाने हा युक्तिवाद फेटाळला आणि असे निरीक्षण नोंदवले: "ज्या प्रसंगाने कायद्याला अधिनियमाची प्रेरणा दिली ती श्री ए. एन. यांची आगामी निवृत्ती असू शकते. गुजराल. परंतु ते भेदभावपूर्ण आहे आणि कलम 14 चे उल्लंघन करते, जेव्हा ते त्याच्या अटीवर, सामान्य वापराचे असते, असे मानण्यासाठी हा आधार नाही.

या न्यायालयाच्या तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने सेवा कायद्यातील अशाच शिथिलतेच्या कलमाला दिलेल्या व्याख्येचा संदर्भ देणे उपयुक्त ठरेल की त्याचा मुक्तपणे विचार केला पाहिजे. (जे. सी. यादव इतर आणि . विरुद्ध हरियाणा राज्य आणि इतर ., [1990] 1 एस. सी. आर. 470. जरी सामान्यतः सेवा नियमांमध्ये समाविष्ट केले असले तरी शिथिलतेची शक्ती एकतर अडचणी कमी करण्याच्या उद्देशाने किंवा विशेष आणि पात्र परिस्थितींचा सामना करण्यासाठी असू शकते. विद्वान न्यायाधीशांच्या मते, अशा नियमाचा "असा उदारपणे अर्थ लावला गेला पाहिजे. अर्थात, अशा अधिकारांचा मनमानी वापर करण्यापासून वाचवले गेले पाहिजे. परंतु एक अरुंद बांधकाम खरोखरच पात्र प्रकरणांना लाभ नाकारण्याची शक्यता आहे.

आमचेही असे मत आहे की सरकारच्या चांगल्या धोरणाची प्रभावी अंमलबजावणी साध्य करण्यासाठी शिथिलतेच्या नियमाची व्यावहारिक रचना होणे आवश्यक आहे.

तिसऱ्या प्रतिवादीच्या विद्वान वकिलाने, जिल्हा जिल्हाधिकारी आणि अध्यक्ष, विजयनगरम विरुद्ध त्रिपुरा सुंदरी देवी, जे. टी. (1990) 2 एस. सी. 169 आणि होशियार सिंग विरुद्ध हरियाणा राज्य आणि इतर, जे. टी. (1993) 5 एस. सी. 63 या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निर्णयांचा संदर्भ दिला आहे. पहिल्या निर्णयावर उच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने आक्षेपार्ह निकालात भरवसा ठेवला आहे आणि नंतरच्या निर्णयात त्याचाच उल्लेख केला आहे. ते निर्णय अशा प्रकरणांशी संबंधित आहेत ज्यात निवड मंडळाने ब नियमांमध्ये शिथिलता दिली होती. या न्यायालयाने असे निरीक्षण नोंदवले की जेव्हा जाहिरात निवडीसाठी त्यात विहित केलेल्या स्टँड आर्ड्समध्ये शिथिलतेबद्दल गप्प असते तेव्हा निवड मंडळाला अशा मानकांमध्ये शिथिलता देण्यास परवानगी नसते. अशी प्रकरणे नाहीत जिथे सरकारने कोणत्याही वैधानिक नियमाचा वापर करून शिथिलता दिली होती आणि म्हणूनच त्या दोन निर्णयांमधील गुणोत्तर तिसऱ्या प्रतिवादीच्या युक्तिवादाचे समर्थन करण्यासाठी उपयुक्त नाही.

आम्हाला यात काही शंका नाही की जर सरकारने विशेषतः नियम 7 आणि सर्वसाधारणपणे नियम 14 च्या संदर्भात अपीलकर्त्याच्या बाबतीत भीतीदायक दिवसांमध्ये पोलिस कर्मचाऱ्यांनी केलेल्या सेवांना मान्यता देण्यासाठी विकसित केलेल्या धोरणाची अंमलबजावणी करून किरकोळ सवलत देणे योग्य असल्याचे मानले असते, तर ते न्यायालयीन बाजूने कोणत्याही हस्तक्षेपाची हमी देत नाही. या अपीलकर्त्याच्या बाबतीत विहित केलेल्या भौतिक मानकांमध्ये किरकोळ शिथिलता देऊन करण्यात आलेल्या नियुक्तीला उच्च न्यायालयाने व्यथित करायला नको होते.

त्यामुळे आम्ही या अपीलाला परवानगी देतो आणि आवान्हित निकाल बाजूला सारत आहोत.

खर्चाविषयक कोणतेही आदेश नाहीत.

अपील मान्य करण्यात आले.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.